

MARATÓN V KOŠICÍCH

Již po šestnácté se jednu srpnovou neděli vydal z jihočeské Planě nad Lužnicí pestrobarevný had běžců směrem k vesnici Košice, vzdálené tři kilometry. Tam je obrátka a čeká další „trojka“ zpět. Na tom by asi nebylo nic zvláštního, šest kilometrů by měl uběhnout alespoň každý průměrně trénovaný sportovec. Háček tohoto svérázného košického maratónu spočívá v tom, že se po každém kilometru a samozřejmě i v cíli může a musí něco vypít.

Pražského herce Romana Skamene a jeho kolegu z Realistického divadla Zdeňka Nejedlyho Vlastimila Zavřela napadlo, že by lidé neměli pouze sedět v hospodách u piva, nýbrž něco udělat pro své zdraví. Ať tedy pijí pivo v poklusu. Vypadá to trochu nesmyslně běžet a pít pivo pro své zdraví, ale když zvážíte, že člověk šest kilometrů musel neustále přilévat do žaludku již notně rozhoupaného další přiděly třeboňského piva Regent, asi k němu nezíská pro příště zrovna přátelský vztah, celý košický maratón lze tedy chápat jako legraci i jako poněkud drastickou léčebnou kúru.

Jenže to byl pouze začátek — pak zasáhly ženy a odmítly na takové pivní záležitosti svou účast. Bylo třeba vypsát speciální závod kategorie žen. Mladé paní a dívky běží pouze kilometry tři, ale musí vypít — čtyři limonády. Na rozdíl od jejich běžeckých kolegů je čekala první láhev již na startovní čáře.

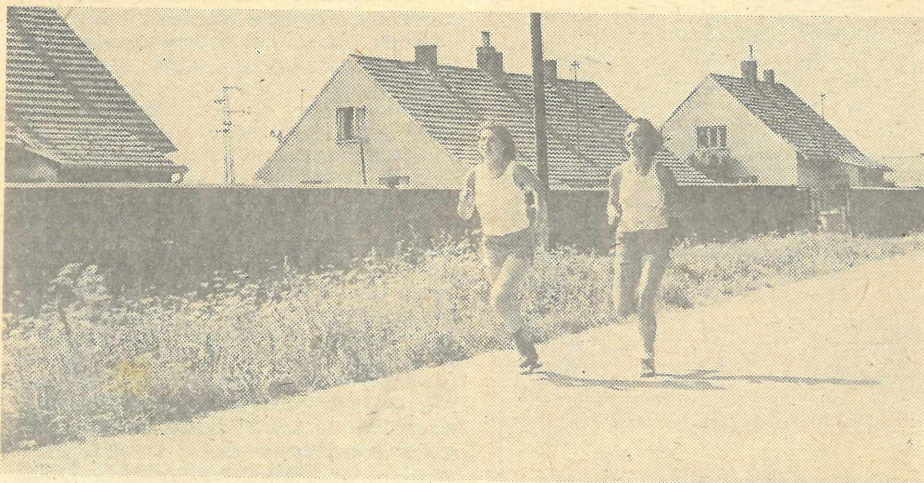
A pak se k ženám připojila i část mužů. Začali

ti, kteří přijeli auty a z toho důvodu dali přednost nealkoholickému pití, jiní pak dokonce po vzoru žen a slavného limonádového Joeho přesedlali na limonádu.

Nevím sice, jaký by měl na celý závod názor docent Skála, ale šestnáct úspěšných ročníků košických závodů ukazuje, že jsou něčím více než „recesí“. To by nakonec mohly potvrdit desítky běžců, a běžkyň nejen z jižních Čech, ale také z Prahy, Berouna, Mostu a dokonce i ze Slovenska.

MICHAL STEIN
Snímky Dušan Dostál

ČTENÍ O JAZYCE

Stavitelé, stavebníci, stavbaři

V reprezentačním měsíčníku města Prahy jsme se dočetli v článku o obnově Tylova divadla, že jeho stavitel byl hrabě Nostic-Rienek.

Čeština je schopná vytvářet ze stejného základu různě odlišená slova pomocí přípon. Posudme nejprve význam podstatného jména stavitel. Rozumíme jím osobu, která něco staví, tedy tvůrce nějakého stavebního objektu. Toto slovo patří do skupiny původců děje, čili tzv. činitelských jmen, odvozených od sloves. Např. sběratel něco sbírá, učitel učí, zlepšovatel zlepšuje, spisovatel spisuje. Jejich činnost většinou něco nového vzniká. Tak také mluvíme o staviteli městské radnice, Prašné brány, Národního muzea. Dříve jsme vidali označení architekt a stavitel, které mělo zdůraznit, že onen stavební odborník je nejen autorem plánu, ale také organizátorem stavebních prací a činitelem v zaměstnaneckých otázkách při stavbě.

Od názvu stavitel musíme odlišit slovo stavebník, zejména hovoříme-li o stavbách minulých dob. Toto slovo náleží do okruhu tzv. jmen konatelských, odvozených od podstatných jmen. Označuje osoby, které něco s danou věcí konají, mají s ní něco společného. Máme hojně doklady s příponou -ník: kapelník řídí kapelu, skladník pracuje ve skladu, námořník se plaví na moři a brigádník se účastní brigády. Stavebník je tedy osoba, která má ke stavbě vztah zadavatele, objednavatele, na jehož přání a náklad se stavba provádí.

Ta je pak svěřena staviteli, ať už je jím jednotlivec, nebo projektový ústav. Stavitel pracoval podle vlastního nebo cizího návrhu, najímal stavební dělníky, kopáče, zedníky, tesaře, pokrývače, popř. stavbyvedoucí.

Dnes zahrnujeme všechna tato a další stavební zaměstnání pod nadřazený pojem stavbaři. Také stavbař je jméno konatelské, neboť má co konat se stavbou. Přípona -ář, popř. -ář, je svým prapůvodem latinské -arius (porovnejme např. názvy primarius a primář).

Tato přípona je v češtině velmi plodná, jak ukazují výrazy sadař (sad), brzdař (brzda), sochař (socha), betonář (beton), topenář (topení), výsadkář (výsadek).

Závěrem tedy správně napíšeme, že král Karel IV. byl stavebníkem svatovítkého dómu, ale že za jeho prvního stavitele povolal z Francie Matyáše z Arrasu. A stejně tak byl hrabě Nostic-Rienek stavebníkem čili nákladníkem původně Nostického, později Stavovského a dnes Tylova divadla v Praze, ale jeho stavitel byl v letech 1781—1783 Antonín Haffenecker.

Prof. ZDENĚK VALTA